

บทสรุปผลการสัมมนาวิชาการ เรื่อง ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อสังคมไทย

คณะกรรมการสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา ได้จัดสัมมนาวิชาการ เรื่อง **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อสังคมไทย** เมื่อวันที่ ๒๙-๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ณ สโมสรทหารบก ถนนวิภาวดีรังสิต มีผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมสัมมนาในวันแรกจำนวน ๕๒๔ คน วันที่สอง ประมาณ ๓๐๐ คน

การสัมมนาครั้งนี้ได้รับเกียรติจากรองนายกรัฐมนตรี (นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม) เป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาและปาฐกถาพิเศษ เรื่อง **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการบริหารสังคมไทย** มีการบรรยายในหัวข้อต่าง ๆ จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ **ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช** นายกราชบัณฑิตยสถาน บรรยายเรื่อง **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมไทย รศ. ดร.สมชาย ภาคภานุวิวัฒน์** บรรยายเรื่อง **แลหลังสยามยุคพาณิชย์นิยมและยุคล่าอาณานิคม ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ** บรรยายเรื่อง **ท่าทีและการตอบสนองของสยามและไทยกับการเผชิญกับอารยธรรมตะวันตกและโลกาภิวัตน์ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สันทัต โรจนสุนทร** ประธานสำนักวิทยาศาสตร์ บรรยายเรื่อง **ภูมิคุ้มกันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมไทย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี** บรรยายเรื่อง **บทบาทของศาสนาในโลกาภิวัตน์ ศ. ดร.ลิขิต ธีรเวคิน** บรรยายเรื่อง **คนไทยในอุดมคติยุคโลกาภิวัตน์** นอกจากนี้ยังมีการอภิปราย เรื่อง **การแก้ปัญหาจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมไทยด้านต่าง ๆ** เช่น ด้านสังคม สภาพความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิต ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และจริยธรรม ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ โครงการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบของโลกาภิวัตน์ อภิปรายในประเด็นของการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบของโลกาภิวัตน์ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลุ่มที่ ๒ กลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบของโลกาภิวัตน์ อภิปรายในประเด็นการปลูกฝังและปลูกจิตสำนึกเรื่องผลกระทบของโลกาภิวัตน์ กลยุทธ์ในชุมชนระดับ อบต. และกลยุทธ์ด้านความมั่นคง

กลุ่มที่ ๓ กลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม อภิปรายในเรื่องของป่าและน้ำ ภาวะโลกร้อน และมลพิษ

กลุ่มที่ ๔ การดำเนินงานของเครือข่ายสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาสังคมไทย อภิปรายถึงประเด็นว่าจะสร้างเครือข่ายของสมาชิกสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนาได้อย่างไร ทั้งตัวบุคคล องค์กร จนกระทั่งถึงระดับ อบต. และเมื่อสร้างเครือข่ายสมาชิกได้แล้วจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร

สาระสำคัญของการสัมมนาสรุปได้ดังนี้

ศาสตราจารย์ นพ.ยงยุทธ วัชรดุลย์ ประธานกรรมการจัดสัมมนา กล่าวรายงานว่า การจัดสัมมนาวิชาการเรื่อง “ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อสังคมไทย” ซึ่งราชบัณฑิตยสถานจัดขึ้น โดยมีคณะกรรมการสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา ซึ่งตั้งขึ้นในโอกาสฉลองครบรอบ ๗๐ ปีของราชบัณฑิตยสถานเป็นผู้ดำเนิน

การ ราชบัณฑิตยสถานได้ขยายงานในด้านการประสานงานทางวิชาการกับนักวิชาการทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจัดเป็นรูปเครือข่ายสหวิทยาการซึ่งได้รับพระมหากรุณาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์ตั้งแต่วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการจัดงานฯ ได้หยิบยกปัญหาเรื่องผลกระทบต่อสังคมไทยที่เกิดขึ้นจากยุคโลกาภิวัตน์ โดยเห็นว่าเป็นปัญหาที่จะต้องมีการระดมความคิดและต้องทำในรูปแบบสหวิทยาการ จึงได้กำหนดการสัมมนาวิชาการประจำปีขึ้น

การสัมมนาครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ส่งบุคลากรในหน่วยเข้าร่วมสัมมนา และยังได้รับการสนับสนุนด้านนิทรรศการจากหน่วยงานหลายหน่วยงานที่มาออกบูทวิชาการด้วย นอกจากนี้คณะกรรมการได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ มาให้ข้อมูลในรูปการบรรยาย การอภิปราย และการแบ่งกลุ่มระดมความคิด โดยหวังว่า การสัมมนาครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาการดำเนินงานทั้งภาคปฏิบัติและภาควิชาการ ซึ่งจะเป็นรูปแบบของกิจกรรมการประสานงานที่เหมาะสมในสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประยุกต์ผลของโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการต่อไป

นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรี กล่าวเปิดการสัมมนาและปาฐกถาพิเศษเรื่อง **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการบริหารสังคมไทย** ว่า ราชบัณฑิตยสถานเป็นที่รู้จักกันดีในด้านภาษา เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในด้านอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นด้านที่ไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ด้านอื่น ๆ ก็เป็นหน้าที่ของราชบัณฑิตด้วยเช่นเดียวกัน คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า *คบบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล* ทำให้ทุกคนอยากอยู่ใกล้บัณฑิต ต่อไปนี้ รัฐบาลควรปรึกษาหารือกับราชบัณฑิตมากขึ้น และราชบัณฑิตเองก็ควรมีกระบวนการให้คำปรึกษาแนะนำด้วย

ประเทศและสังคมต่างก็เป็นพลวัต ประเทศไทยอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ ทุกสิ่งทุกอย่างสัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัต ทุกคนไม่ได้อยู่คนเดียว ต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ประเทศไทยเปรียบเหมือนร่างกายคือทุกอย่างที่เป็นระบบเกี่ยวเนื่องกัน ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่ประเทศไทยที่เป็นฝ่ายรับอย่างเดียว หลายสิ่งหลายอย่างของประเทศไทยก็ส่งผลกระทบต่อโลกเช่นเดียวกัน เช่น อาหารไทย มวยไทย ภาพยนตร์ไทย ทีมฟุตบอลที่คนไทยเป็นเจ้าของ อุตสาหกรรมไทย สิ่งเหล่านี้ได้แพร่ไปทั่วโลก

สังคมไทยกับโลกมีความสัมพันธ์เป็นแบบพหุปฏิสัมพันธ์ องค์กร ประเทศ สังคม จะก้าวหน้าขึ้นอยู่กับการจัดการ การจัดการเป็นคำรวมของการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนา

การจัดการสังคมมีความสลับซับซ้อน แต่ก็สามารถสกัดเอาส่วนสำคัญออกมาได้ จึงต้องมีเป้าหมาย มีทิศทาง มียุทธศาสตร์ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ มีคำว่า “ เพื่อให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อันสะท้อนให้เห็นว่า ต่อไปนี้สังคมไทยจะมีความสุขร่วมกัน

การจัดการคือการมีเป้าหมายพร้อมวิธีการ วิธีการสำคัญคือยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีพลังสูง การจัดการสังคมไทย ต้องการทั้งเป้าหมายและยุทธศาสตร์ เป้าหมายที่ดีนั้น ทุกคนในสังคมต้องเห็นพ้องต้องกัน จึงจะมีพลัง กระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งเป้าหมายสำคัญคือ กระบวนการมีส่วนร่วม ตัวอย่างของกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ กฎหมายที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

กฎหมายหรือการดำเนินการนโยบายของรัฐต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสังคมที่ดี

การจัดการสังคมต้องมียุทธศาสตร์ ต้องมีเป้าหมาย และเป้าหมายที่ดีต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาด้วย

สิ่งที่วิทยากรได้ปฏิบัติคือ มองดี สร้างความดีที่มีอยู่ ซึ่งจะทำให้ได้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตามมา คือ (๑) มีกำลังใจ (๒) มีฐานความดี (๓) ส่วนไม่ดีน้อยลง

การบริหารสังคมที่ดี นอกจากกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว ยังต้องใช้ส่วนดีเป็นตัวตั้งอีกด้วย องค์กร หรือชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมจะมีความดีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงต้องค้นหาความดี เมื่อค้นหาได้แล้วจะทำให้เกิดพลังแห่งความดี สังคมไทยใช้ความดีเป็นตัวตั้ง ขับเคลื่อนด้วยความดี สังคมจึงจะเป็นสังคมที่พึงปรารถนา การบริหารสังคมให้มองโลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ การบริหารจัดการสังคมได้ดี จะทำให้โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ที่ดีด้วย เมื่อใช้ระบบคิดที่ดี ที่เหมาะสม ก็ไม่ต้องสนใจโลกาภิวัตน์ จัดการดีก็จะได้ส่วนดี สังคมไทยมีหลายระดับ และที่สำคัญมากที่สุดคือ ระดับประชาชน ซึ่งเป็นพลังมหาศาล เป็นฐานรากของสังคม จึงต้องมองพวกเขาเหล่านั้นอย่างมีคุณค่าความเป็นมนุษย์

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช นายกราชบัณฑิตยสถาน บรรยายพิเศษเรื่อง ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมไทย ความว่า **โลกาภิวัตน์ (globalization)** เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการเปลี่ยนแปลงที่เคยมีมาก่อนในสังคมไทย ลักษณะที่สำคัญของโลกาภิวัตน์คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงของความสามารถของมนุษย์ที่จะจัดการกับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงแบบโลกาภิวัตน์นี้มีข้อจำกัดคือเป็นการย่นระยะเวลาความสัมพันธ์ระหว่างกาละกับเทศะ ข้อจำกัดนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงในสมัยก่อนเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ใช้เวลานาน มนุษย์สามารถลองผิดลองถูกได้ สามารถเลือกที่จะรับหรือปฏิเสธได้ และแม้แต่สามารถเลือกรับบางส่วนหรือยี่ดระยะเวลาในการรับได้ด้วย เช่น ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เราเลือกรับเทคนิคในการจัดการบริหารบ้านเมืองสมัยใหม่ แต่ไม่รับระบอบการเมืองมาใช้ แต่โลกาภิวัตน์มิได้มีลักษณะเช่นนั้น การเปลี่ยนแปลงแบบโลกาภิวัตน์มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ปิดทางเลือกของผู้ที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

ในการเปลี่ยนแปลงแบบโลกาภิวัตน์ หากปฏิเสธไม่รับการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดจะเป็นการปิดโอกาสที่ดีจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ทั้งนี้เนื่องจากโลกาภิวัตน์ทำให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนไปตั้งแต่หน่วยใหญ่ เช่นรัฐ บริษัท ไปจนถึงปัจเจกบุคคล ที่สำคัญคือโลกาภิวัตน์ย่นกาละกับเทศะให้เข้าชิดกันหรือเป็นหนึ่งเดียว ทำให้จังหวะชีวิตมนุษย์เปลี่ยนไปเป็นรวดเร็วขึ้น กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจว่าคุณค่าว่าจะดีหรือไม่ สมเหตุสมผลหรือไม่ ระบบเศรษฐกิจจึงเป็นระบบที่มีอัตราเร็วสูง

๒. มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ผลกระทบนี้มี ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ **ผลกระทบต่อมิติตัวแบบ** มีการนำเสนอว่าระบอบการเมืองแบบใดจะดีที่สุด สามารถนำความผาสุกมาสู่ประชาชน ก่อนหน้าที่จะมีโลกาภิวัตน์ โลกอยู่ในยุคสงครามเย็น ซึ่งมีลักษณะการปกครอง

๒ แบบ คือ แบบทุนนิยมเสรี ซึ่งปล่อยให้กลไกตลาดกำหนดความเคลื่อนไหวของระบบเศรษฐกิจ และแบบสังคมนิยม ซึ่งเน้นเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ อดอำนาจและอิทธิพลของการตลาด โดยให้อำนาจการผลิตอยู่ในมือของรัฐมากกว่าเอกชน ต่อมาเมื่อถึงยุคโลกาภิวัตน์ ก็เปลี่ยนแนวคิดเป็นเอาตัวแบบของสังคมมาเป็นตัวแบบโลก คือ ต้องให้ผลดีต่อสังคม เน้นเรื่องเสรีในหลาย ๆ ด้าน เช่น

- เสรีด้านทุน ทำให้เงินทุนไหลเวียนได้คล่อง
- เสรีด้านการค้า มีการลดกำแพงภาษี ลดข้อจำกัดทางการค้า
- เสรีด้านการเงิน ลดข้อจำกัดด้านการเงิน ทำให้ระบบการเงินไหลเวียนอย่างเสรี.
- เสรีด้านทุน เดิมการติดต่อระหว่างประเทศต้องมีสนธิสัญญา มีการค้าขายที่มีการลงทุน

น้อยมาก หมายความว่า การค้าขายเกิดขึ้นก่อนการลงทุน ปัจจุบัน การลงทุนเกิดขึ้นก่อนการค้าขาย

ในยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัจจัยการผลิตแบบดั้งเดิมน้อยลง แต่เดิมให้ความสำคัญแก่ผู้ถือครองปัจจัยการผลิต แต่โลกาภิวัตน์เปลี่ยนแหล่งอำนาจของผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจดั้งเดิม กิจการใหม่ ๆ ใช่วัตถุดิบเป็นปัจจัยในการผลิตน้อยมาก นอกนั้นเป็นเรื่องของความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งกลายมาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ แรงงานและที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตดั้งเดิมน้อยลง ทุนไม่ได้มาจากการสะสมหรือจากการเป็นเจ้าของของคนไม่กี่คน แต่กลับเปิดกว้างทำให้คนเข้าถึงทุนได้ง่ายขึ้น ระบบเศรษฐกิจจึงเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นรายย่อยหรือขนาดกลางมากขึ้น เดิมระบบเศรษฐกิจถูกครอบงำโดยบริษัทขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันเป็นบริษัทขนาดย่อยหรือขนาดกลางมากขึ้น บางทีอาจหาสัญชาติไม่ได้เพราะอาศัยความร่วมมือจากหลายแห่ง นอกจากนี้ ผลกระทบทางเทคโนโลยียังมีผลให้เกิดการไหลตัวสูง เช่น การไหลตัวของค่าเงินบาท ทำให้เกิดการล้มอย่างกะทันหันของบริษัทหลายแห่ง ทุกอย่างไม่มีการลองผิดลองถูก ถ้าผิดแล้วฟื้นตัวยาก

๒.๒ ผลกระทบต่อมิติทางด้านอำนาจรัฐ เดิมรัฐมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ มีอำนาจอธิปไตย และใช้อำนาจบังคับเชิงเดียว ทางผู้ถูกบังคับไม่มีอำนาจต่อรอง ปัจจุบันรัฐไม่มีอำนาจสูงสุด ต้องยอมลดอำนาจในการร่วมพหุภาคีหรือทวิภาคี บรรษัทข้ามชาติหรือองค์การ NGO เป็นตัวแปรที่สำคัญ เช่น รัฐจะสร้างเขื่อน ถ้า NGO คัดค้านก็ทำไม่ได้ หรือถ้ามีบรรษัทข้ามชาติถือหุ้นอยู่ก็ทำงานไม่ได้ จึงมีผลกระทบต่ออำนาจรัฐในการดำเนินการต่าง ๆ ทำให้ข้าราชการต้องปรับตัว

การมีเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวข้องต่าง ๆ เหล่านี้มีผลทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ตลอดจนด้านสังคม กล่าวคือ วิถีชีวิตถูกกำหนดโดยการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การตลาดที่ซึกซวนให้คนบริโภคมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรสนิยมในการใช้ชีวิต ในด้านชุมชนก็มีผลกระทบเช่นกัน สินค้าอุปโภคบริโภคในด้านหนึ่งมีคุณภาพดีขึ้นเพราะห้างใหญ่ใช้ต้นทุนน้อย คนใช้ของได้ของในราคาถูกลง เกิดความเท่าเทียมไม่แตกต่างกันในการใช้ของ แต่อีกด้านหนึ่งไปทำลายร้านค้าปลีก ร้านชำที่เคยมีอยู่ในชุมชน

ในทางเกษตรก็มีการแข่งขันกันมากขึ้น มีการเปิดการค้าเสรี สินค้าที่ไม่เคยมีการแข่งขันมาก่อนก็เริ่มมีการแข่งขันมากขึ้น ทั้งหมดนี้มีผลต่อการเรียนรู้และการศึกษาในสังคมมากขึ้น โลกาภิวัตน์มาจากการกำหนดมาตรฐาน เดิมเรากำหนดได้ใช้เฉพาะในประเทศเท่านั้น แต่เมื่อต้องการลงทุน เปิดเสรีทางการค้า

มากขึ้น ก็จะต้องดูว่าในบรรดาประเทศกำลังพัฒนามีคุณภาพและมาตรฐานแค่ไหน ซึ่งเป็นที่มาของตัวชี้วัดต่าง ๆ เช่น ธนาคารต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดเงื่อนไขเพื่อใช้กับธนาคารทั้งหมด ต้องมีการคำนึงถึงความเสี่ยงด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนไทยไม่มีทักษะ ไม่มีประสบการณ์ เช่น การเจรจาต่อรองการค้า เราต้องเผชิญกับการต่อสู้และการแข่งขันไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้สิ่งที่เขากำหนดขึ้นสำหรับการแข่งขัน หน่วยงานราชการต้องมีการเซ็นสัญญาการทำงาน มีตัวชี้วัด และมาตรฐานที่โลกวางไว้ คือ มาตรฐานสากล

สิ่งที่มีผลกระทบมากที่สุดจากโลกาภิวัตน์คือ วัฒนธรรม ความคิด วิถีชีวิตของคนไทย เดิมการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างช้า ๆ วิถีคิดจะเป็นแบบสบาย ๆ นาน ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงสักทีหนึ่ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนวัฒนธรรมให้รับกับการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน มีการวัดที่ผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการกำหนดเป้าหมายของงาน คำหลักในยุคนี้ คือ คุณภาพ คุณภาพ คุณภาพ ไม่ใช่ การศึกษา การศึกษา การศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นสินค้า หรือบริการต่าง ๆ การกินอยู่ การท่องเที่ยว อาหาร ล้วนต้องพบกับคำว่า “มาตรฐาน”

โดยสรุปจะพบว่า โลกาภิวัตน์มีผลกระทบกับทุก ๆ ด้าน มีทั้งสิ่งที่ดีและข้อเสีย อยู่ที่มีการเตรียมตัวรับอย่างไร โลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อรัฐและเกิดการที่รัฐไม่สามารถเป็นตัวการในการกระทำที่เป็นอำนาจบังคับเชิงเดียวได้ ความสำคัญของอัตราความเร็วของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การติดต่อทางอินเทอร์เน็ตมีผลอย่างมหาศาล ข่าวลือเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนเปลี่ยนไป มีชุมชนเทียมแฝง ทำให้คนวัดกันที่คุณภาพ ถือเป็นคุณค่าใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วิถีปฏิบัติตัว ใครเปลี่ยนไม่ได้ก็ตกกระแส โลกาภิวัตน์เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบหนึ่งที่มีความเป็นกลางในตัวเอง อยู่ที่ว่าจะจัดการเกี่ยวกับตัวเองอย่างไร

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ บรรยายพิเศษเรื่อง **แลหลังสยามยุคพาณิชย์นิยมและยุคล่าอาณานิคม** ว่าแนวคิดด้วยโลกาภิวัตน์แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือโลกาภิวัตน์ ๑ (ค.ศ. ๑๔๙๒-๑๘๐๐) สังคมเกษตร (คลื่นลูกที่ ๑) โลกาภิวัตน์ ๒ (ค.ศ. ๑๘๐๐-๑๙๔๙) สังคมอุตสาหกรรม (คลื่นลูกที่ ๒) และโลกาภิวัตน์ ๓ (ค.ศ. ๑๙๔๙-ปัจจุบัน) สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ (คลื่นลูกที่ ๓) ซึ่งเริ่มต้นเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง หากพิจารณาตามหัวข้อการบรรยายคือ แลหลังสยามยุคพาณิชย์นิยมและยุคล่าอาณานิคม จะอยู่ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ประเทศไทยหรือสยามในขณะนั้นต้องเผชิญกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ และการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก แต่อย่างไรก็ตามด้วยพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ก็ทำให้สยามสามารถผ่านวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เหล่า นั้นไปได้ด้วยดี โดยการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างยืดหยุ่น การยอมเสียดินแดนบางส่วนเพื่อรักษาเอกราชของประเทศไว้ การปฏิรูปการปกครอง เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมายและการศาล การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการผูกมิตรกับมหาอำนาจตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายขึ้นในสังคมสยาม ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

๑. รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงทำให้สยามมีการติดต่อกับต่างประเทศอย่างกว้างขวางมากขึ้น ก่อให้เกิดระบบการค้าเสรี และยกเลิกการค้า

แบบผูกขาดโดยพระคลังสินค้า อันเป็นการส่งเสริมการค้าไทยให้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง การขยายตัวของการผลิตและส่งออกข้าวทำให้ชาวนาต้องขยายพื้นที่นาไปอีกมาก ซึ่งต้องมีการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นในการทำนา รัชกาลที่ ๔ จึงได้ลดหย่อนการเกณฑ์แรงงานตามระบบไพร่ลง เพื่อให้เกษตรกรใช้เวลาทำนามากขึ้น ส่วนงานก่อสร้างของหลวงก็ให้จ้างคนจีนมาทำแทน เกิดการขยายตัวของระบบเงินตราทำให้เงินตราที่หมุนเวียนภายในประเทศไม่เพียงพอ จึงเป็นผลทำให้พระคลังมหาสมบัติผลิตเงินได้ไม่ทันกับความต้องการ รัชกาลที่ ๔ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงกษาปณ์ขึ้นในพ.ศ. ๒๕๐๓ เพื่อให้ใช้เงินแทนเงินพดด้วง นอกจากนี้ได้พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ปรับปรุงระบบภาษีอากร เช่น ตั้งภาษีอากรชนิดใหม่ เช่น อากรมหรรพ ภาษีปืน ภาษีฝัก เปลี่ยนอากรตลาดเป็นภาษี ส่วนทางสังคมเกิดการปรับปรุงประเพณีและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมตะวันตก เช่น การประกาศให้เจ้านายและข้าราชการสวมเสื้อผ้าเข้าเฝ้า ทรงอนุญาตให้ชาวต่างประเทศถวายค่านับและนั่งเก้าอี้เวลาเข้าเฝ้า ไม่ต้องถูกบังคับให้มอบกราบ กำหนดให้มีธงชาติเป็นครั้งแรก คือ ธงสีแดงมีช้างเผือก และต่อมารัชกาลที่ ๖ ทรงเปลี่ยนเป็นธงไตรรงค์ สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพื่อบำเหน็จความชอบให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการต่างประเทศเป็นประเทศแรกในเอเชีย ทรงลดการเกณฑ์แรงงานด้วยการอนุญาตให้ไพร่เสียเงินแทนการเกณฑ์แรงงานเพื่อให้พวกไพร่ที่มีอยู่ไปทำงานส่วนตัวได้มากขึ้น ทรงให้พระบรมวงศานุวงศ์มีการเรียนภาษาอังกฤษ และมีการจัดส่งข้าราชการไปศึกษาดูงานต่างประเทศ ทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ทั้ง ๒ นิกาย คือ ธรรมยุติกนิกาย และมหายานนิกาย นอกจากนี้รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงส่งเสริมในด้านวรรณกรรมอันเป็นผลจากการขยายตัวของแนวคิดตะวันตก วรรณกรรมที่สำคัญที่พระองค์พระราชนิพนธ์คือ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชมโนราห์ ร่ายยาวมหาเวทสันดรและพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับดาราศาสตร์และโหราศาสตร์

๒. รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้มีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา ยกเลิกการใช้เงินพดด้วงในพ.ศ. ๒๔๕๑ ให้ใช้เหรียญบาทกับสลึงในพ.ศ. ๒๔๕๒ และมีการใช้ธนบัตรเป็นครั้งแรก มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยสกุลเงินตราใหม่เป็นสตางค์ และ ๑๐๐ สตางค์ เท่ากับ ๑ บาท ตั้งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ในพ.ศ. ๒๔๑๘ มีการเปลี่ยนแปลงเทียบค่าเงินไทยเป็นมาตรฐานทองคำโดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่แน่นอน นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเตรียมแผนการเลิกทาสอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๑๗ และเสร็จสิ้นในพ.ศ. ๒๔๔๘ ซึ่งตามความเห็นของผู้บรรยายแล้ว เห็นว่า การเลิกระบบไพร่และทาสเป็นแนวนโยบายที่ชาญฉลาดเพราะเป็นการรวมศูนย์อำนาจที่พระมหากษัตริย์ ทำให้เจ้าขุนมูลนายถูกรีดรอนอำนาจลง และยังเป็นการเพิ่มเสถียรภาพทางการเมืองให้กับพระมหากษัตริย์เนื่องการปฏิรูปประเพณีและวัฒนธรรม ทรงแก้ไขระบบการสืบสันตติวงศ์ โดยทรงแต่งตั้งตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร (Crown Prince) และทรงประกาศยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลหรือตำแหน่งวังหน้า เพื่อเป็นประเพณีสืบพระราชบัลลังก์ต่อไป ส่วนการปฏิรูปการศึกษา รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนนายทหารมหาดเล็กขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ทรงสถาปนาโรงเรียนภาษาอังกฤษขึ้น เพื่อสอนภาษาอังกฤษให้กับเจ้านายมีการตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎร เช่น การตั้งโรงเรียนวัดมหรรพาราม การจัดตั้งโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง โรงเรียนไปรษณีย์โทรเลข โรงเรียนนายร้อย ทางด้าน

การศาสนาได้ทรงสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์วัด เช่น วัดเบญจมบพิตร วัดเทพศิรินทราวาส มีการชำระพระไตรปิฎก โดยโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ขึ้นครั้งแรก และโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ รศ. ๑๒๑ โดยกำหนดให้พระสังฆราชเป็นประมุขและผู้บังคับบัญชาสูงสุดฝ่ายคณะสงฆ์ มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาของสงฆ์ขึ้น ๒ แห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาหมฏราชวิทยาลัย

๓. รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้มีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจคือ มีการร่วมทุนในธุรกิจอุตสาหกรรม เช่น ให้มีการสนับสนุนการลงทุนในการจัดตั้งบริษัท ปูนซีเมนต์ และจัดตั้งบริษัทพาณิชย์นาวีสยาม ส่งเสริมทางการเกษตร เช่น การตั้งกรมทดน้ำ และส่งเสริมให้มีการขุดลอกคูคลอง ตลอดจนจัดตั้งกรมสหกรณ์ขึ้น ปรับปรุงสาธารณูปโภค การชลประทาน เริ่มวางรากฐานการคมนาคมทางอากาศ การปรับปรุงสถาบันการเงิน เช่น จัดตั้งคลังออมสินขึ้นในพ.ศ. ๒๔๕๖ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นธนาคารออมสินเปลี่ยนแปลงมาตราชั่งตวงวัดให้เป็นระบบสากล โดยระบบของฝรั่งเศษมาแทนตาชั่งตวงวัดตามแบบเก่าของไทย ในด้านสาธารณสุข มีการจัดตั้งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ อนุสสุภาภชาต และจัดตั้งกรมสาธารณสุข ปรับปรุงระบบการศึกษา โดยมีการขยายการศึกษาขั้นต้นอย่างทั่วถึง ทรงให้ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนเป็นสถาบันอุดมศึกษาได้ชื่อว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกในประเทศไทยในพ.ศ. ๒๔๕๙ และโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่างพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้นและกำหนดให้ทั้งชายหญิงต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านประเพณีและวัฒนธรรม มีพระราชบัญญัตินามสกุล และให้มีการกำหนดคำนำหน้านามสตรีและเด็กให้เป็นนางและนางสาวเด็กชายและเด็กหญิง เปลี่ยนธงชาติเป็นธงไตรรงค์ มีการเปลี่ยนแปลงการนับเวลาจากที่เรียกว่า “ทุ่มโมง” เป็น “นาฬิกา” และใช้มาตรฐานเวลาตามนานาประเทศโดยใช้ ตารางเวลากรีนิช สหราชอาณาจักร เป็นมาตรฐานนับเวลาโดยไทยเร็วกว่ากรีนิช ๗ ชั่วโมง นอกจากนี้พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงส่งเสริมการสอนพระพุทธศาสนาและพระปริยัติธรรม เช่น ทรงขยายหลักสูตรการศึกษาที่มหาหมฏราชวิทยาลัยให้กว้างขวางมากขึ้นและขยายหลักสูตรเป็นปริญญาตรีศาสตรศาสตรบัณฑิต ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับหลักธรรมไว้จำนวนมาก เช่น เทศนาเสือป่า, พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ซึ่งถือเป็นยุคทองของวรรณคดี เนื่องจากพระองค์มีผลงานและสนับสนุนวรรณคดีอย่างมากมายที่สำคัญ เช่น มัทนะพาธา เทียบเมืองพระร่วง เทศนาเสือป่า บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์ กาบแห่เรือ เรื่องแปลจากบทละครของเชคสเปียร์ เช่น เวนิชวานิช โรมิโอกับจูเลียต และตามใจท่าน จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย แต่ด้วยพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์ทั้ง ๓ พระองค์ จึงทำให้สยามสามารถรักษาเอกราชมาได้จวบจนทุกวันนี้

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรยายพิเศษเรื่อง **ท่าทีและการตอบสนองของสยามและไทยกับการเผชิญกับอารยธรรมตะวันตกและโลกาภิวัตน์** ว่า นับจากคำว่า “globalization” เข้ามาในประเทศไทย มีความพยายามในการให้คำจำกัดความ นิยาม ความหมายกันเป็นจำนวนมาก ในที่สุด ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติคำว่า “โลกาภิวัตน์” ใช้ในความหมายของ “globalization” แต่ในสังคมไทยนั้นโลกาภิวัตน์ไม่ได้เพิ่งปรากฏขึ้น แต่มีมาตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ ๓ ต่อต้นรัชกาลที่ ๔ แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทางความคิดของปัญญาชนและชนชั้นนำในสยาม นับจากการเริ่มมีบทบาทของหมอบรัดเลย์ [แดเนียล บีช แบริดลีย์ (Daniel Beach Bradley)] นายแพทย์ชาวอเมริกันที่เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในสยามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ เขามีความคิดว่า ถ้าสยามเปลี่ยนไปนับถือคริสต์ศาสนาแล้วจะสามารถสร้างความสำเร็จให้แก่ประเทศได้เป็น “civilized nation” อย่างชาติตะวันตก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาติตะวันตกคิดว่าประเทศทางตะวันออกเช่นสยามนั้นยังล้าหลัง ขาดการพัฒนา ต้องให้ชาติตะวันตกเข้ามาชี้แนะ ขณะเดียวกัน ชนชั้นนำในสังคมสยามก็เริ่มปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดเพื่อรับมือกับการเข้ามาของชาติตะวันตก ผู้นำที่โดดเด่นในเวลานั้น คือ พระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งทรงศึกษาวิทยาการของตะวันตกอย่างลึกซึ้ง และทรงมีทัศนะว่า สยามต้องการ “ความทันสมัย” (modernity) ไม่ใช่ “คริสต์ศาสนา” ซึ่งชนชั้นนำในสยามสามารถรับเอาความทันสมัยของประเทศตะวันตกมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมสยามได้อย่างเหมาะสม โดย “การปฏิรูป” (reform) หรือ กระบวนการทำให้ทันสมัย (modernization) หรือ “อัสตงคตานิวัตน์” (westernization)

อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคมก็เป็นภัยคุกคามของสยาม ทำให้สยามต้องปรับตัวด้วยการยอมลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ที่ต้องเสียเปรียบทั้งในด้านการค้า ภาษีอากร และการศาล อีกทั้งต่อมายังต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในกรณี ร.ศ. ๑๑๒ อีกด้วย ชนชั้นนำสยามจึงให้ความสนใจในการปรับตัวเพื่อให้เป็น “สยามใหม่” ที่ชาติตะวันตกยอมรับได้ กระบวนการในการปรับตัวเริ่มขึ้นโดยมีการรวมอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง คือ พระมหากษัตริย์ ระบบราชการแบบใหม่ถูกจัดตั้งขึ้นและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา

เมื่อเกิดกระแสความเปลี่ยนแปลงในสยามนั้น ไม่เพียงแต่ชนชั้นนำสยามเท่านั้นที่มีการเคลื่อนไหว แต่ยังมีปัญญาชนสยามอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความคิดก้าวหน้าในสังคมขณะนั้น ที่สำคัญ ได้แก่ ก.ศ.ร. กุหลาบ และเทียนวรรณ ทั้งสองสะท้อนความคิดเห็นของตนผ่านงานเขียนจำนวนมาก งานของ ก.ศ.ร. กุหลาบ ที่น่าสนใจคือ การเขียนชีวประวัติหรือเรื่องของสาแหรกและวงศ์ตระกูล ซึ่งสะท้อนเรื่องราวทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ทำให้ ก.ศ.ร. กุหลาบมักมีปัญหาเกี่ยวกับทางราชสำนัก และถูกกล่าวหาว่ากล่าวเท็จ หรือเป็น “บ่าบอ” หรือใกล้ “เสียสติ” เป็นต้น การที่ ก.ศ.ร. กุหลาบเป็นนักอ่าน สะสมหนังสือ และเป็นผู้มีภูมิความรู้จากทั้งโลกเก่าและโลกใหม่ของสยาม ทำให้งานเขียนจำนวนมากของเขาออกสู่สาธารณชน แต่ในฐานะ “คนนอก” ของราชสำนัก ซึ่ง ก.ศ.ร. กุหลาบมีเป้าหมายที่จะให้ชนชั้นนำในสยามที่มีการศึกษาได้รับรู้ข้อมูลและเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยความ “ลึกลับ” ทั้งยังต้องการสื่อความคิดของเขาถึงผู้ปกครองหรือราชสำนักอีกด้วย ก.ศ.ร. กุหลาบสรุปว่าการดำรงเอกราชของบ้านเมืองนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ศาสนา (พุทธ) อาณาจักร (กษัตริย์) การปกครอง (รัฐบาลที่ดี) และประชาชน (ที่ดี) อีกคนหนึ่งที่ร่วมสมัยกัน คือ เทียนวรรณ ซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางไปทั่วทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้มองเห็นความเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคนี้อย่างชัดเจน เป็นบุคคลสมัยใหม่ในยุคนั้น คือ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และพยายามผลักดันเรื่องต่าง ๆ ที่ถือว่า “ลึกลับ/ลึกลับ” เขาทำนายไว้ว่า ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจะต้องเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมของตน สร้างสิ่งใหม่ที่ดีกว่าแทนสิ่งเก่า และเชื่อว่าประเทศที่ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องตกอยู่ใต้การครอบครองของประเทศอื่น เทียนวรรณ

รณถูกจับด้วยข้อหาหมิ่นศาล เนื่องจากการเขียนฎีกาให้กับลูกความและส่งให้ศาลสูงโดยมิได้รับอนุญาต จากกระทรวงวัง เทียนวรรณติดคุกอยู่ ๑๗ ปี เมื่อออกจากคุกเขาอายุได้ ๕๖ ปีและยังมาดำเนินกิจกรรม ทางปัญญาต่อไป งานเขียนของเทียนวรรณมีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ การเมือง การต่างประเทศ ปัญหา สังคม และวรรณกรรม ซึ่งสำหรับเทียนวรรณแล้ว “สิวิไล” หรือ “ศิริไลซ์” หมายถึง ความเปลี่ยนแปลง ทั้ง ทางสังคม การปกครอง รวมถึงโครงสร้างทางการเมืองด้วย โดยรวมแล้ว ชนชั้นนำสยามสามารถที่จะปรับ ตัวรับ “ความสิวิไล/ศิริไลซ์” ได้และพยายามทำให้กลายเป็น “ไทย/ไทย” ทั้งยังกำหนดคำขึ้นชื่อว่า “อารย ธรรม” ด้วย

สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลนับแต่ทศวรรษ ๑๙๖๐ อันเป็นผลจากแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับการที่ไทยเป็นฐานทัพให้สหรัฐอเมริกา และเป็นฐานทางเศรษฐกิจให้แก่ ญี่ปุ่น และต่อมาก็เกิดปรากฏการณ์ NIC ประเทศไทยพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อที่จะเป็น “เสือ” แม้ ว่าจะมีทั้งปัญหาความแตกต่างและช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก “กระแสของโลกาภิวัตน์” ในประเทศไทยปัจจุบัน ก็คงเหมือนกับสยามประเทศในยุค “สิวิไล” ที่จะสามารถรับและปรับให้เข้าสังคม ไทยได้ ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวไว้เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ว่า ชนชาติ ไทยมี “คุณธรรม” ๓ อย่างอันเป็นอุปนิสัยประจำชาติ คือ (๑) ความจงรักภักดีของชาติ (๒) ความ ปราศจากวิหิงสา (๓) ความฉลาดในการประสานประโยชน์

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สันทัต โรจนสุนทร ประธานสำนักวิทยาศาสตร์ บรรยายพิเศษ เรื่อง **ภูมิคุ้มกันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมไทย** ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ คือการเปลี่ยนแปลง ท่ามกลางข้อมูลสารที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก และแพร่หลายได้อย่างรวดเร็วตามความก้าวหน้าของ เทคโนโลยี ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง ความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็น ไปได้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งใกล้และไกล ภูมิคุ้มกันอาจเป็นแบบที่เกิดในตัว คือ ความรู้ ความสามารถ ใน การตัดสินใจและการปรับตัวรับสถานการณ์ต่าง หรืออาจเป็นแบบที่เป็นผลจากการศึกษา การวางแผน หรือจากการใช้แบบจำลองและการจำลองสถานการณ์ของเหตุการณ์เดิม ๆ ซึ่งภูมิคุ้มกันที่ดีแบบที่เกิดใน ตัวคือ ภูมิคุ้มกันแบบที่เป็นคุณลักษณะของความพอเพียงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนได้ใน ทุกระดับ โดยยึดทางสายกลาง และทำอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งมี ๓ คุณลักษณะคือ

๑. ความพอประมาณ หมายถึง มีความพอดี ไม่มากเกินไปหรือน้อยไป ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น
๒. ความมีเหตุผล หมายถึง ต้องมีเหตุผลที่ชัดเจนในการมีเหตุปัจจัยและผลที่คาดว่าจะ เกิด ควรีผลดีมากกว่าผลเสีย
๓. ต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตทั้งใกล้และไกล

ซึ่งเงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัย เงื่อนไข ๒ ประการ คือ เงื่อนไขความรู้ คือต้องมีความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ต้อง

รอบคอบในการนำความรู้ที่นั่น ๆ มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อใช้วางแผนและปฏิบัติอย่างระมัดระวัง และมีเงื่อนไขคุณธรรม คือความสามารถในการเลือกทำสิ่งที่ถูกต้อง ตระหนักอยู่ตลอดเวลาถึงความซื่อสัตย์ อดทน มีความเพียร และต้องใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ดังนั้นการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ ต้องมีความรู้ถึงสิ่งที่คาดว่าจะเกิด มีแผนรองรับในระดับต่าง ๆ ให้เป็นภูมิคุ้มกัน สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้ ปรับตัวได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี และที่สำคัญคือต้องมีคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ

การอภิปราย เรื่อง การแก้ปัญหาจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมไทยด้านต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ด้านสังคม สภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต ดร.โสภณ ชูพิกุลชัย ขปิลมันน์ ราชบัณฑิต กล่าวว่า สังคมไทยคือกลุ่มคนผู้รักอิสระหรือกลุ่มคนไทยที่มารวมกันโดยมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องตามระเบียบกฎเกณฑ์ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ลักษณะเด่นของสังคมไทย สามารถประมวลได้ดังนี้

- ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ความโอ้อ่าเชื่อมั่นและหยิ่งในเกียรติของตนเอง
- ความนอบน้อมและเคารพบุคคลผู้มีอำนาจ
- ความสนุกสนาน
- ความรู้สึกมักน้อย สันโดษและพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
- ความเป็นตัวของตัวเอง
- ความเป็นอิสระ
- ความกตัญญูรู้คุณ
- ความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ และกฎแห่งกรรม

บุคลิกภาพของคนไทยมีลักษณะคือ ชี้แจงใจ ไม่รักษาเวลา ลืมนั่ง ยิ้มแย้มแจ่มใส ขาดความกระตือรือร้น ชี้แจงและเป็นกันเอง ขาดระเบียบวินัย ชอบบอกรู้สึกอยากเห็น รักพวกพ้อง ไม่ชอบเห็นคนอื่นดีกว่าตนหรือชอบจับผิดหรือตำหนิ เชื้อชาติกลาง ตัดสินใจด้วยความรู้สึกมากกว่าเหตุผล ชอบต่อรองเพราะมีเวลาเหลือเฟือ ไม่กล้าเสี่ยงหรือไม่ชอบอะไรที่เสี่ยง ชอบงานพิธีเป็นการทำเพื่อเกียรติหรือศักดิ์ศรี ชอบของแจกหรือของแถม สุภาพเรียบร้อย ขาดความอดทน

วิวัฒนาการของสังคมไทย แบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ

๑. สังคมไทยในอดีต เป็นสังคมเกษตรกรรม สมาชิกในสังคมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน กตัญญูรู้คุณ เคารพธรรมชาติ พอใจที่จะดำรงชีวิตโดยสอดคล้องกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย มีพ่อแม่พี่น้อง ปู่ย่าตายายอยู่รวมกันหมด ยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและศาสนาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตอย่างเคร่งครัด ความสัมพันธ์ของคนในสังคมมีลักษณะใกล้ชิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และอาทรซึ่งกันและกัน

๒. สังคมไทยยุคใหม่ เป็นสังคมอุตสาหกรรม ชีวิตของคนในสังคมสมัยนี้เป็นชีวิตที่อ้างว้างโดดเดี่ยว ไม่มีความผูกพัน ไม่มีส่วนร่วมทางสังคม ใช้เวลาไปกับการทำมาหาเลี้ยงชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนแข่งขัน และมุ่งประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ

๓. สังคมไทยในปัจจุบัน เป็นสังคมสารสนเทศ มีลักษณะที่เห็นเด่นชัดคือ

- ข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวถึงกันได้อย่างรวดเร็วพร้อมแดน
 - ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ
 - การกระจายข้อมูลข่าวสารระหว่างชาติหนึ่งไปอีกชาติหนึ่งเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว
- ข้อดีของสังคมสารสนเทศ*
- รับรู้ข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว
 - ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าข้อมูล
 - ขจัดความลับในโลก
- ข้อเสียของสังคมสารสนเทศ*
- สมาชิกในสังคมเกิดความเครียดมากขึ้น ความเครียดจะนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ผิด

ปรกติ คือ (๑) บุคลิกภาพแบบเครียด (๒) บุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคม

- ระบบครอบครัวอ่อนแอลง
- มนุษย์ห่างธรรมชาติมากขึ้น
- มนุษย์เคลื่อนไหวน้อยลง
- วัฒนธรรมในอดีตสูญพันธุ์

ภาวะวิกฤตของสังคมไทย

สภาพการณ์ที่ทำให้สังคมไทยเกิดภาวะวิกฤตนั้น สามารถประมวลได้ดังนี้

- กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีประชากรหนาแน่น
- คนสูงอายุเพิ่มมากขึ้น
- ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น
- การหย่าร้างเพิ่มขึ้น
- ครอบครัวมีความเครียดที่เกิดจากสภาพแข่งขันทางเศรษฐกิจ
- การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างชาติน่ามากขึ้น
- อัตราการตายจากอุบัติเหตุสูงขึ้น
- การตายด้วยโรคเอดส์มากขึ้น
- สังคมเป็นสังคมบริโภคนิยมมากขึ้น โดยมีสื่อมวลชนเป็นตัวกระตุ้น
- ความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นแบบทางการมากขึ้น
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในขั้นวิกฤตมากขึ้น
- ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดรุนแรงขึ้น
- เศรษฐกิจในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกขยายตัวต่อเนื่อง รายได้ต่อหัวของคนไทยเพิ่มมากขึ้น

-ปัญหาที่ดินทำกินและการขาดแคลนน้ำมีมากขึ้น

-พืชเกษตรหลักลดลง

-ความได้เปรียบในการผลิตสินค้าเกษตรลดลง

ทางออก สามารถทำได้ ๒ ระดับ คือ

๑. การแก้ไขปัญหาระยะสั้นหรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

๒. การแก้ไขในระยะยาว ทำได้ดังนี้

-รัฐต้องปรับเปลี่ยนนโยบาย วางแผนรองรับสภาพการณ์ในอนาคตอย่างน้อย ๒๐ ปีขึ้นไป

-ปฏิรูปการศึกษา ให้ความสำคัญแก่การศึกษาแบบผสมผสาน ใช้วิธี ๓ อย่างในการ

ศึกษา คือ (๑) การศึกษาจากการสัมผัสความจริง คือ ได้ความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (๒) การศึกษาจากการคิด เป็นเรื่องต่อเนื่องจากการศึกษาจากการสัมผัสความจริง ฝึกให้รู้จักคิด สังเกต ฟัง ตั้งสมมติฐาน ตั้งคำถาม (๓) การศึกษาด้วยการพัฒนาจิตใจ เพราะจิตใจที่พัฒนาแล้วทำให้เกิดความสงบ ใช้ศาสนาเข้ามาช่วยด้วย

๓ ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานในการอบรมสั่งสอนสมาชิกของสังคมให้เข้ากับสังคมและมีพฤติกรรมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

๔. พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การที่จะทำชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้นต้อง แก้ไขความยากจน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แก้ไขและป้องกันปัญหาสังคม อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม **ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และจริยธรรม** นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม เสนอการแก้ปัญหาโลกาภิวัตน์ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และจริยธรรม ไว้ ๓ ส่วน คือ

๑. ผลกระทบโลกาภิวัตน์ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และจริยธรรม

มีทั้งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบดังนี้

ผลกระทบเชิงบวกได้แก่

๑.๑ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น

๑.๒ เกิดวัฒนธรรมและศาสนาที่หลากหลาย

๑.๓ การเพิ่มคุณค่าและเคารพสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

๑.๔ เกิดพัฒนาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน

๑.๕ เกิดการพัฒนาตามแนววิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ผลกระทบเชิงลบได้แก่

๑.๑ มีโอกาสรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์

๑.๒ เกิดกระแสวัตถุนิยมมากขึ้น

๑.๓ เกิดสภาพปัจเจกนิยมสูงขึ้น

๑.๔ วัฒนธรรมไทยบางส่วนถูกละเลย

๑.๕ คุณธรรม จริยธรรมของบุคคลลดลง

๑.๖ ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลง

๒. แนวทางแก้ไขผลกระทบโลกาภิวัตน์ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และจริยธรรม

๒.๑ วัฒนธรรมเป็นเรื่องลึกซึ้งของภาพที่ทับซ้อนหลายภาพ ต้องให้ความสำคัญของความหลากหลาย

๒.๒ ต้องปลูกฝังสั่งสอนเยาวชนคนไทยในเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรม

๒.๓ ต้องพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

๒.๔ กระทรวงวัฒนธรรมต้องเน้นเรื่องการวิจัยและพัฒนา

๒.๕ เน้นการเรียนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒.๖ ศึกษาจุดเด่นของคนในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาศึกษาและพิจารณา

๓. การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม

๓.๑ จัดทำแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ

๓.๒ จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมภาคสังคม

๓.๓ โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

๓.๔ พัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

๓.๕ จัดตั้งสถาบันอุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรม (องค์การมหาชน)

๓.๖ ใฝ่ระว่างทางวัฒนธรรม

๓.๗ ขยายเครือข่ายสภาวัฒนธรรม

๓.๘ รณรงค์ความเป็นไทย

๓.๙ ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณี

๓.๑๐ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๓.๑๑ การประสานความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ด้านเศรษฐกิจศาสตร์ ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์* เสนอว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจมีดังนี้

ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบเปิดกว้าง มีการค้าขายกับต่างประเทศ โลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังนี้

๑. ผลดีคือ การตกลงเรื่องการเงินระหว่างประเทศทำให้เศรษฐกิจของไทยเจริญอย่างผิวดาด ในเวทีโลกประเทศที่มีอำนาจทางการเงินมากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา ได้บังคับให้ประเทศคู่ค้าที่ได้เปรียบขึ้นค่าเงินของตัวเอง ประเทศเหล่านั้นก็แก้ปัญหาโดยการย้ายฐานการผลิตไปอยู่ประเทศอื่น ไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่เป็นฐานการผลิต ทำให้ประเทศไทยเจริญอย่างผิวดาด มีเงินทุนไหลเวียนเข้ามามาก ทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างผิวดาด

๒. ผลเสียคือ การพึ่งพาเงินทุนต่างประเทศทำให้เกิดวิกฤติการณ์ในปี ๒๕๔๐ และแนวนโยบายเศรษฐกิจแบบประชานิยมทำให้เกิดวิกฤติทางการเมืองในไทย การที่เศรษฐกิจขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้งทำให้เกิดปัญหา เงินที่ไหลเวียนเข้ามามากกว่าทำให้เงินเกินดุล หนี้ต่างประเทศก็ไม่เพิ่มขึ้น ทำให้คนไทยหลง

ระเรื่งกัน พอจิ้นลดค่าเงินหยวน ต่างชาติเริ่มไม่ไว้วางใจ เราเอาเงินไปใช้อย่างไม่คุ้มค่า พอต่างประเทศถอนเงิน เศรษฐกิจเราก็ฟุบทันที รัฐเข้าไปโอบอุ้มธนาคาร ความเสียหายเกิดขึ้นอย่างมหาศาล ประชาชนจ่ายภาษีไปอีกนานกว่าจะใช้หนี้หมด

ระบบประชานิยมถ้าจะให้ดีต้องใช้คู่กับระบบภาษี คือรัฐให้สวัสดิการประชาชนจ่ายภาษี แต่บ้านเราใช้ประชานิยมแบบลาตินอเมริกา รัฐให้สวัสดิการแต่ประชาชนไม่จ่ายภาษี ในระยะสั้นรัฐจะได้คะแนนนิยมมาก แต่ในระยะยาวจะเป็นปัญหาคอรัปชัน นักธุรกิจที่เข้าไปทำงานทางการเมืองตักตวงผลประโยชน์ระยะสั้น ไม่ได้แก้ปัญหาระยะยาวและทิ้งปัญหาให้ประชาชนแก้อีกมาก

แนวทางแก้ไข

๑. ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
๒. การทำงานของเอกชนต้องมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม
๓. รัฐบาลต้องมีความโปร่งใส
๔. การเมืองต้องมีความโปร่งใสเช่นกัน ต้องตรวจสอบได้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ ราชบัณฑิต เสนอว่าโลกของเรามีอายุอยู่ระหว่าง ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ ล้านปีมาแล้ว แต่เรายังไม่ค่อยได้ทราบถึงความเป็นมามากนัก ส่วนที่ทราบอยู่ในช่วง ๕๗๐ ล้านปีมานี้โดยศึกษาจากร่องรอยของสิ่งมีชีวิตและตะกอนซึ่งทับถมกันอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น ๓ มหายุค ได้แก่

มหายุคพาลีโอโซอิก (Paleozoic) เป็นมหายุคที่มีทั้งสัตว์และพืช โดยในช่วงแรกสัตว์จะอยู่ในน้ำยังไม่ขึ้นบก ส่วนพืชจะเริ่มขึ้นมาอยู่บนบก และในช่วงปลายของมหายุคสัตว์จะเริ่มขึ้นมาอยู่บนบก กลายเป็นสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

มหายุคมีโซโซอิก (Mesozoic) เป็นมหายุคของไดโนเสาร์ซึ่งมีทั้งพวกที่กินพืชและพวกที่กินสัตว์เป็นอาหาร ในประเทศไทยได้ค้นพบซากไดโนเสาร์หลายสายพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นบริเวณที่เป็นหนองน้ำจืดมาก่อน โดยเฉพาะที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่มีชื่อเสียงมาก คือ *Phuwangosaurus sirindhornae* เป็นไดโนเสาร์ขนาดใหญ่ มีความสูงถึง ๒๕ เมตร กินพืช

มหายุคซีโนโซอิก (Cenozoic) เป็นมหายุคของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม ส่วนมนุษย์เกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๔ ล้านปีจนถึงปัจจุบัน และในช่วงประมาณ ๒ ล้านปีที่ผ่านมามีน้ำแข็งปกคลุมพื้นโลก ๔ ครั้ง ครั้งสุดท้ายนับจากปัจจุบันย้อนไป ๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ ปี ร่องรอยของน้ำแข็งที่ปกคลุมโลกได้มีการศึกษากันในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป โดยส่วนใหญ่ น้ำแข็งก่อตัวจากภูเขาสูงแล้วค่อย ๆ เลื่อนลงมายังที่ราบ ส่วนในทวีปเอเชียซึ่งมีภูเขาสูง เช่น ภูเขาหิมาลัย ยังไม่พบว่ามีผู้ศึกษาในเรื่องนี้

จากการศึกษาสันนิษฐานว่า สันดินที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก น่าจะเป็นร่องรอยของธารน้ำแข็งในอดีต และเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อน้ำแข็งละลาย ระดับน้ำตามชายฝั่งจะสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อ

ประเทศไทยคือ ระดับน้ำทะเลอาจขึ้นไปถึงจังหวัดนครสวรรค์และกำแพงเพชร แต่เมื่อน้ำแข็งก่อตัวกันมาก ชายฝั่งทะเลอาจลงไปใต้อ่าวไทย

สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย นอกจากการที่น้ำแข็งละลายแล้ว ความโลภจากการบุกรุกทำลายป่าอย่างรวดเร็วเพื่อตัดไม้ไปขาย ปลุกยางพารา สร้างเขื่อน ฯลฯ การรุกพื้นที่ชายฝั่งทะเลเพื่อทำนาเกลือ การปล่อยแก๊สเรือนกระจกซึ่งทำให้อุณหภูมิของบรรยากาศสูงขึ้น การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจและการทำลายกันก็เป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อมนุษย์โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม การแก่งแย่งแข่งขันกันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ และการทำลายล้างกันเองอาจส่งผลให้สังคมมนุษย์สูญสิ้นไปได้ เช่นเดียวกับการต่อสู้แย่งชิงอาหารกันในยุคไดโนเสาร์ ซึ่งสูญพันธุ์ไปในเวลาหลายล้านปีถ้าไม่ระวัง

ผลกระทบที่มีต่อประเทศไทยมีทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติ เช่น การที่น้ำแข็งละลายทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น และที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ เช่น การบุกรุกทำลายป่า ทำให้เกิดน้ำท่วมและภาวะโลกร้อนที่นอกเหนือจากการปล่อยแก๊สเรือนกระจก

การแก้ปัญหา คือ หยุดการทำลายธรรมชาติและใช้แนวนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริวิศมี ได้นำเสนอผลกระทบด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นประเด็นปัญหาและสภาพของสังคมไทยเพียง ๒ ประเด็น คือ ความสามารถในการแข่งขันของไทยในเวทีโลก และทัศนคติของคนไทยด้านวิทยาศาสตร์ (scientific attitude)

ความสามารถในการแข่งขันของไทยในเวทีโลก ขณะนี้กล่าวได้ว่ายังแข่งไม่ได้ เพราะเมื่อพิจารณาจากตัวเลขการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันประจำปี ๒๕๔๙ ของ IMD (Institute for Management Development) จะเห็นได้ว่า

๑. อันดับความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ จาก ๖๑ ประเทศ ในพ.ศ. ๒๕๔๙ ไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๒ ความสามารถลดลงจากปี ๒๕๔๘ ถึง ๕ อันดับ โดยในปี ๒๕๔๘ ความสามารถอยู่ในอันดับที่ ๒๗ ส่วนในกลุ่มประเทศอาเซียนไทยจัดอยู่ในอันดับที่ ๓ (IMD ไม่ได้จัดอันดับความสามารถของประเทศเวียดนาม)

๒. อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยเทียบกับประเทศอื่นในเอเชียในภาพรวมของทั้งประเทศ ปี ๒๕๔๙ ไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๒ ความสามารถลดลงจากปี ๒๕๔๘ ซึ่งจัดอยู่ในอันดับที่ ๒๗ ส่วนอันดับความสามารถด้านต่าง ๆ พบว่า

- ด้านเศรษฐกิจ ปี ๒๕๔๙ อยู่ในอันดับที่ ๒๑ ปี ๒๕๔๘ อยู่อันดับที่ ๗ อันดับความสามารถลดลงมากแสดงว่าไทยมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ
- ด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ ปี ๒๕๔๙ อยู่ในอันดับที่ ๒๑ ปี ๒๕๔๘ อยู่อันดับที่ ๑๔ แสดงว่าไทยมีปัญหาด้านการจัดการ

- ด้านประสิทธิภาพของภาคเอกชน ปี ๒๕๔๙ อยู่ในอันดับที่ ๒๘ ปี ๒๕๔๘ อยู่ในอันดับที่ ๒๘ แต่เมื่อพิจารณาด้านประสิทธิผลเมื่อแยกย่อยไทยอยู่ในอันดับที่ ๔๘ จาก ๖๑ ประเทศ อย่างไรก็ตามภาพรวมในด้านนี้ของไทยดีกว่าอินโดนีเซียประเทศเดียว
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปี ๒๕๔๙ อยู่ในอันดับที่ ๔๘ ปี ๒๕๔๘ อยู่ในอันดับที่ ๔๗ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของไทยและโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์เมื่อเทียบกับประเทศอินเดียและจีนแล้วยังสู้สองประเทศนี้ไม่ได้เพราะจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของไทยมีน้อย โดยเมื่อพิจารณาจากตัวเลขแสดงจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในปี ๒๕๔๖ ของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาพบว่าไทยมีบุคลากร R&D เป็นที่ ๒ รองจากจีนแต่ยังมากกว่ามาเลเซีย คือ ๔๒,๓๗๙ คนปีเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนค่าใช้จ่าย R&D คิดเป็นร้อยละ GDP ของไทยกับต่างประเทศในพ.ศ. ๒๕๔๔ พบว่าไทยมีสัดส่วนค่าใช้จ่าย R&D น้อยมากเพียง ๐.๒๖ เมื่อเทียบกับเกาหลีใต้ ๒.๙๒ และไต้หวัน ๒.๑๖ ส่วนมาเลเซียมี ๐.๔๙ สำหรับสัดส่วนค่าใช้จ่าย R&D ของภาคเอกชนต่อค่าใช้จ่าย R&D ทั้งประเทศคิดเป็นร้อยละ ของไทยมีสัดส่วน ๓๘ น้อยกว่าญี่ปุ่นซึ่งมี ๘๒ และมาเลเซีย ๕๙

สภาพปัญหาโดยทั่วไปด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย

- บัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีน้อย เมื่อดูจากอัตราส่วนของบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ต่อสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีอัตราส่วน ๗๐ : ๓๐
- อัตราส่วนของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาต่ออาชีวศึกษา คือ ๗๐ : ๓๐ (อุดมศึกษาใช้ค่าใช้จ่ายประมาณ ๑๖% ของค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด)
- ขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และครูช่างอย่างรุนแรง ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในระดับมัธยมปลาย และ ปวช.
- ประเทศไทยผลิตบัณฑิตปริญญาเอกด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้น้อยมาก
- จำนวนนักวิจัยปี ๒๕๔๖ มีประมาณ ๔๒,๓๗๙ คน แต่มักเป็นนักวิจัยไม่เต็มเวลา (ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สอน) หรืออยู่ในกรม กอง ในภาคเอกชนมีน้อยมาก
- นักวิจัยที่ควรจะมี จำนวน ๑๒๐,๓๕๐ คน (ตัวเลขจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙) ควรทำวิจัยเต็มเวลา และควรอยู่ในภาคเอกชน
- ความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาของภาคราชการ มหาวิทยาลัย และภาคเอกชนมีน้อยมาก
- อาจารย์ในมหาวิทยาลัยทำวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์

ปัญหาเรื่องทัศนคติด้านวิทยาศาสตร์

- คนไทยมีความเชื่อมงาย โดยเฉพาะในชนบท
- มีการดื่มสุรา สูบบุหรี่ และเล่นการพนันมาก

- ขาดการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น หลักอริยสัจ ๔ หลักกาลามสูตร ๑๐ หลักการพึ่งพาตนเอง (อตุตา หิ อตุตโน นาถ) เป็นต้น

สรุป ผลกระทบด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อสังคมไทยมีทั้งด้านบวกและลบ ในส่วนที่เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดแคลนบัณฑิตระดับปริญญาเอกและนักวิจัย อีกทั้งมีการจัดการศึกษาและวิจัยระดับปริญญาเอกโดยมิได้ระดมองค์ความรู้ รวมทั้งการเตรียมบุคลากรที่จะทำการสอนและให้คำปรึกษาในการทำวิจัยให้กับนักศึกษา ขาดความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ที่มีคุณภาพ และมาตรฐานในระดับสากลเช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และคนไทยขาดทัศนคติที่ควรมีด้านวิทยาศาสตร์

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๑. ด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

- ควรผลิตบัณฑิตในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพ บัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
- ต้องเน้นการวิจัย และให้ทุนสนับสนุนการศึกษา
- ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพิ่มขึ้น โดยตั้งศูนย์แห่งความเป็นเลิศ (Center of Excellence)

เพื่อตอบสนองการค้นคว้าวิจัยและสร้างองค์ความรู้ของประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาทางวิชาการ

และเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก

- ผลิตครูวิทยาศาสตร์และครูช่าง โดยเฉพาะสาขาเคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และครูช่าง โดยให้ทุนเรียนฟรี

และมีอัตราบรรจุแน่นอน

- เพิ่มงบประมาณ R&D
- จัดหลักสูตรสหกิจศึกษาและทวิภาคีอย่างจริงจัง
- จูงใจให้อาจารย์ทำงานวิจัยด้วยมาตรการต่าง ๆ
- หาโจทย์วิจัยที่เป็นความต้องการจากภาคเอกชน (demand pull)
- เพิ่มผลประโยชน์ทางด้านภาษีให้กับบริษัทที่ทำวิจัย
- เพิ่มมาตรการด้านการส่งเสริมการลงทุนของ BOI เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างจริงจัง
- บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดกับโรงงานอุตสาหกรรม
- ส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมเปลี่ยนระบบการผลิตจาก OEM → ODM → OBM

๒. ด้านทัศนคติทางวิทยาศาสตร์

- สื่อสารมวลชนต้องเสนอข่าวอย่างมีสาระและมีเหตุผล ไม่มอบเมาประชาชน
- ส่งเสริมการเรียนวิทยาศาสตร์ภาคปฏิบัติในชั้นเรียน
- ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตแบบวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เช่น ส่งเสริมการใช้หลักอริยสัจ ๔

หลักกาลามสูตร ๑๐

หลักการพึ่งพาตนเอง (อดตา หิ อดตโน นาโถ) เป็นต้น

- ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย เช่น การผลิตสินค้า OTOP แต่ต้องสร้างระบบมาตรฐานสินค้า
- ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในเมืองและชนบท

การสัมมนาในวันที่สอง มีการบรรยายของวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี บรรยายพิเศษเรื่อง **บทบาทของศาสนาในโลกาภิวัตน์** ว่า กระแสธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์ในประเทศไทยปัจจุบันเป็นกระแสที่กำลังดี ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัย เป็นที่น่าสังเกตว่ากระแสตื่นธรรมะในประเทศไทยขณะนี้มาพร้อมกัน๒ ด้าน ทั้งด้านวิชาการและด้านวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งแปลกกว่าทุกยุค ก่อนหน้านั้นกระแสธรรมะเคยตื่นมาโดยการปลุกของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส ตอนนั้นเป็นการปลุกกระแสธรรมะในลักษณะเอาธรรมะมาทำให้เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นในพุทธประวัติในยุคของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ยุคนั้นพุทธประวัติหลายเล่มจะตัดในส่วนที่เรียกว่าปาฏิหาริย์ออกไป เหตุใดการตื่นธรรมะ ในยุคนั้นจึงกลายเป็นธรรมะที่อาศัยหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยอธิบาย นั่นเป็นผลกระทบจากการรับมือกับจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยมีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นผู้นำ ต่อมาก็เป็นยุคของท่านพุทธทาสภิกขุ คนที่ตื่นธรรมะอีกครั้งหนึ่ง แต่เป็นการตื่นธรรมะในระดับอภิปรัชญา ฉะนั้นนักคิดนักปรัชญาชอบแต่ในเรื่องของการลงลึกที่เรียกกันว่าวิปัสสนากรรมฐาน แต่ก็ยังไม่ถึงขนาด จากท่านพุทธทาสภิกขุก็มาถึงพระพรหมคุณาภรณ์ ตอนนี้เป็นธรรมะวิชาการล้วน ๆ ท่านนำธรรมะเข้ามาสู่คนรุ่นใหม่ที่เรียกว่าเป็นปัญญาชนชาวพุทธได้อย่างกว้างขวาง หลากหลาย แต่จากนั้นก็มาถึงยุคของพระอาจารย์พยอม กัลยาโณ ที่เป็นธรรมะทอล์กก็ยังไม่มีการวิปัสสนากรรมฐานมากนัก ทั้ง ๆ ที่โดยตัวขององค์ท่านเหล่านั้นที่กล่าวมาโดยมาก เป็นพระที่เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งนั้น แต่พอนำออกสู่สังคม ยังไม่สามารถที่จะนำลงสู่ชั้นวิปัสสนากรรมฐานเชิงรุกได้ เมื่อมาถึงปัจจุบันเป็นยุคที่เอาตามาคิดว่าเป็นยุคที่น่าภูมิใจทีเดียวที่คนสนใจธรรมะทั้งในภาควิชาการและภาควิปัสสนากรรมฐาน แต่ทั้งหมดนี้ไม่ใช่ผลงานอาตมา แต่เป็นผลงานเหตุปัจจัยร่วมกันที่พระสงฆ์ไทย นักวิชาการชาวพุทธไทย ครูบาอาจารย์ที่สอนวิปัสสนากรรมฐานชาวไทย ได้ร่วมมือกันไว้ และมาสู่งอมเอาในช่วงนี้

กระแสยุคโลกาภิวัตน์จะนำมาใช้สร้างกระแสธรรมะก็ได้ จะเอามาสร้างกระแสวิชาก็ได้ อาตมาคิดว่าในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เครื่องมืออย่างหนึ่งที่เราสามารถนำไปทำอะไรก็ได้ คือ สื่อมวลชน สื่อมวลชนจะปลุกกระแสอะไรก็ได้ทั้งนั้น เช่น จตุคามรามเทพ เขาทำตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๒๐ พอมาถึงพ.ศ. ๒๕๕๐ การตลาดเข้ามาช่วย สื่อมวลชนเข้ามาช่วย ของที่ดูเหมือนไม่มีราคาค่างวดอะไรกลายเป็นทองขึ้นมาทันที มองในแง่ดีจากเรื่องนี้ก็คือ ถ้าฝ่ายธรรมะ ฝ่ายศาสนาเปลี่ยนจากการปล่อยให้สื่อมวลชนกับฝ่ายการศาสนาไปหนุนพวกเครื่องรางของขลัง พลิกกลับมาหนุนฝ่ายธรรมะเนื้อแท้ดูบ้าง อาตมาคิดว่าเราสามารถสร้างกระแส

ธรรมะได้สบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมทูตหรือทูตแห่งธรรมของเรามีให้เลือกมากมายตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงมา อาตมาคิดว่าถ้าเรารู้จักพลิกกระแสลบให้กลายเป็นกระแสบวก ทำให้ชาวเมืองต่าง ๆ มีพระพุทธศาสนาในโลกที่ต่างต่าง ๆ ออกไปบ้าง จากกระแสที่เราไม่ดี ๆ ก็สามารถสร้างกระแสธรรมะที่ใหม่ ๆ ดี ๆ ขึ้นมาได้เช่นเดียวกัน อันนี้ก็เป็นโทษสมบัติและคุณสมบัติของยุคโลกาภิวัตน์นั่นก็คือ สื่อมวลชน ฉะนั้นหัวข้อที่ตั้งไว้คือศาสนาในโลกาภิวัตน์นั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะเพิ่มก็คือว่า เราสามารถนำเอากระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งทุกคนรู้และนำไปสนองกระแสโลกาภิวัตน์คือเรื่องของการกระตุ้นกิเลสเสียเป็นส่วนใหญ่ เปลี่ยนมาเป็นกระแสธรรมมาภิวัตน์ได้หรือไม่ ในทัศนะของอาตมา อาตมาว่าทำได้ และได้ทดลองทำตลอดมา ในยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากที่เราจะเรียนรู้ที่จะพลิกกระแสคือกระแสสายศาสตร์วิวัฒน์มาเป็นกระแสธรรมมาภิวัตน์ ได้อย่างไรบ้าง อาตมาจะขอพูดจากการที่ตัวเองทำอยู่เป็นหลัก ผลงานที่อาตมาทดลองทำมา ๕ ปี เช่น

๑. เรื่องการศึกษา ได้ทำโรงเรียนที่จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนพระพุทธได้ ทำห้องสมุดที่ดีที่สุดพอ ๆ กับ TK PARK
๒. การพัฒนาสังคม เช่น สำนักพิมพ์ธรรมะซึ่งผลิตงานพิมพ์ที่มีคุณภาพ จะช่วยให้คนอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น
๓. งานเทศน์
๔. รายการโทรทัศน์ เช่น รายการธรรมะติดปีก ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ รายการเมืองไทยวไรตี้ และรายการกล้าคิดกล้าทำ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง ๕ รายการร้านชายามเช้า ของสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี รายการที่นี่ย่อมฮิต ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๗ ปีหน้าจะทำรายการหิ้วย่ามตามพระเป็นรายการตามสืบค้นประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น พระถังซำจั๋ง
๕. ทำเว็บไซต์ tamdee.net มีข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้ค้นคว้า เช่น สารานุกรมพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกออนไลน์ พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ประมวลธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์
๖. งานในด้านการพัฒนาสังคมคือ โภธิสัตว์ภาคี หมายถึง ผู้มีส่วนในการมีจิตสำนึกสาธารณะ โภธิสัตว์ อุดมคติของพระโภธิสัตว์คือ ปราบปรามให้คนอื่นดีกว่าตน แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะนี้ นอกจาก จะได้มาจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ยังได้จากมูลนิธิชื่อจี้ที่ไต้หวันซึ่งเป็นองค์กรพระพุทธศาสนาที่ใหญ่ติดอันดับ ๑ ใน ๕ ของโลก
๗. งานด้านมนุษยธรรม คือ งานที่เข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ให้มีความร่มเย็นเป็นสุข หลุดพ้นจากความยากจน ความเจ็บป่วย ภัยพิบัติ งานช่วยเหลือสตรี เด็ก และคนชรา
๘. สถาบันวิมุตตยาลัย ตั้งใจจะทำเป็นสถาบันที่คิดงานขึ้นมาทำเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกรูปแบบ ตั้งใจจะให้ป็นศูนย์สอนสมาธิภาวนาทุกวันอาทิตย์ สำหรับชุมชนคนกรุงเทพ ศูนย์นี้จะเป็นที่รวมทุกอย่าง ห้องสมุดธรรมะ สื่อข้อมูลธรรมะ เว็บไซต์ธรรมะ และอยู่ใจกลางกรุงเทพ และตั้งใจจะเปิดสอนภาษาบาลีสำหรับคนรุ่นใหม่ ที่อยากจะทำอีกอย่างหนึ่งคือ โครงการสารานุกรมพระพุทธศาสนา ทำอย่างไรที่จะมีสารานุกรมที่เขียนโดยคนไทย ทุกวันนี้ตำราดี ๆ ได้จากพระศรีลังกา พระนักปราชญ์ศรีลังกา ในเมืองไทย

ของเราได้จากพระพรหมคุณาภรณ์ ท่านพุทธทาสภิกขุ

๙. งานด้านสันติภาพโลก ปัจจุบันทำเป็นอาศรมอิสระที่จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์สอนสมาธิภาวนา

๑๐. งานแนวคิดโลกทั้งผองพี่น้องกันมาจากแนวคิดศัพท์เสียดาพระสงฆ์จะต้องนำแนวคิดนี้มาเผยแพร่ให้มากขึ้น

๑๑. งานศาสนไม่ตรี คืองานแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่างต่างลัทธินิกาย

กล่าวได้โดยสรุปหากจะทำให้พระพุทธรศาสนาอยู่ในโลกาภิวัตน์ได้ต้องปฏิบัติดังนี้

๑. ชาวพุทธจะต้องหันมามองว่า จุดเด่น จุดแข็ง ของชาวพุทธหรือพระพุทธรศาสนาอยู่

ตรงไหน

๒. ชาวพุทธจะต้องหันไปดูคนอื่นในเวทีโลกว่าเขานำพระพุทธรศาสนาไปทำงานในระดับโลกกันอย่างไร

๓. ชาวพุทธจะต้องหาว่าอะไรเป็นเครื่องมือที่ใช้ได้ผลในยุคโลกาภิวัตน์ คำตอบก็คือสื่อมวลชน

๔. ชาวพุทธจะต้องลุกขึ้นมาทำงานเผยแผ่พระพุทธรศาสนาเชิงรุก นั่นก็คือ เป็นฝ่ายคิดโครงการต่างๆ ขึ้นมาเอง ไม่ใช่รอให้เกิดปัญหาแล้วจึงจะหาทางแก้ไข

ในตอนท้ายของการบรรยาย ได้มีการฉายตัวอย่างการ์ตูนธรรมะพุทธประวัติแนวใหม่ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดทำโดยทีมงานที่เป็นผู้ผลิตการ์ตูนของวอลต์ ดิสนีย์ ซึ่งจะเริ่มฉายในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ธีรเวคิน ราชบัณฑิต บรรยายพิเศษเรื่อง **คนไทยในอุดมคติยุคโลกาภิวัตน์** ว่า วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ในลักษณะของคลื่นอารยธรรมมี ๓ คลื่น ดังนี้

๑. คลื่นลูกที่หนึ่ง ได้แก่ สังคมเกษตรที่มีการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก คนในสังคมมีลักษณะที่มีข้อจำกัดในเรื่องข่าวสารข้อมูล มีข้อจำกัดทางความคิดและวิเคราะห์ปัญหาอย่างลึกซึ้ง ความตื่นตัวทางการเมืองจะมีไม่มาก ขณะเดียวกัน ฐานะทางเศรษฐกิจก็ไม่อยู่ในขั้นดี ถูกชักจูงได้ง่ายด้วยการโฆษณาชวนเชื่อและการหวานล่อมด้วยอามิสสินจ้าง

๒. คลื่นลูกที่สอง ได้แก่ สังคมอุตสาหกรรมซึ่งมีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโดยใช้เทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรงบนฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจและระบบธุรกิจที่สอดคล้องกับสังคมยุคอุตสาหกรรม คนในสังคมมีลักษณะที่มีข่าวสารข้อมูลมากกว่าคนที่อยู่ในคลื่นลูกที่หนึ่ง มีรายได้ดีกว่าคนที่อยู่ในคลื่นลูกที่หนึ่ง รู้จักการรวมกลุ่มเพื่อให้มีอำนาจต่อรองในรูปของสหภาพ สมาคม และกลุ่ม ระบบการเมืองมักเป็นระบบเปิด ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น สามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูลด้วยสื่อมวลชน ทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สามารถรับข่าวสารและทางสื่อได้ดีกว่าและเข้าใจมากกว่าคนที่อยู่ในสังคมคลื่นลูกที่หนึ่ง

๓. คลื่นลูกที่สาม ได้แก่ สังคมข่าวสารข้อมูล เป็นสังคมแห่งความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสาร มีการข้ามแดนของคนและสินค้า ที่สำคัญคือการเปิดขอบฟ้าแห่งความรู้และปัญญาอย่างกว้างขวาง คนในสังคมมีลักษณะเป็นผู้ชาญฉลาดหลายด้าน ทั้งในแง่ข่าวสารข้อมูล ความรู้ การเข้าใจสภาวะของตลาดภายในและตลาดโลก มีความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกการปกครอง การบริหาร และกฎหมาย มีความสามารถในการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจและบริหาร

เมื่อสังคมไทยดำเนินมาสู่ยุคโลกาภิวัตน์ คนไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเผชิญกับการแข่งขัน และการคุกคามจากภายนอก ในขณะที่เดียวกันก็จะประสบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากภายในด้วย ดังนั้นจึงควรพิจารณาความมีอยู่ของตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อศักยภาพของสังคมไทยว่าตัวแปรต่างๆ นั้น มีอยู่เพียงพอหรือไม่ คือ

๑. การปกครองและการบริหารจัดการ
๒. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
๓. การพัฒนาวิทยาการ (R & D)
๔. การมีทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญสูงสุด เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้สร้างสังคม มนุษย์จึงสำคัญที่สุด และทรัพยากรมนุษย์จะพัฒนาไปได้นั้น จะต้องอาศัยตัวแปรหลัก ๒ ตัว คือ การศึกษา และวัฒนธรรม ในกระแสโลกาภิวัตน์ คนในสังคมไทยต้องพยายามหมุนตามโลกให้ทันกับการศึกษาและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม กระบวนการโลกาภิวัตน์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คนไทยจะต้องปรับตัวในสองตัวแปรใหญ่ตามที่กล่าวข้างต้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์

๒. มีความรู้ภาษาอังกฤษ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ นอกจากมีความรู้แล้ว ยังต้องสามารถใช้อย่างคล่องแคล่วและมั่นใจในการเจรจาต่อรอง

๓. มีความรู้ภาษาจีน เนื่องจากจำนวนประชากรและอำนาจทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีนจะขยายตัวอย่างมากในอนาคต หากคนไทยมีความรู้ภาษาจีน อาจมีช่องทางในการค้าขายติดต่อสื่อสาร สร้างกำไรให้ประเทศไทยได้

๔. มีข่าวสารข้อมูล

๕. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

๖. มีความเมตตา ความกรุณา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความอาย ความรู้สึกสำนึกต่อบาป ศีลธรรม จริยธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยุติธรรม ใฝ่ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

๗. มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี

๘. รู้จักคิด วิเคราะห์ มองเห็นการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ ต้องมีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ ivotต่อแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ของโลก สร้างวิถีชีวิตที่ต้องมีการปรับตัวในความรู้และทักษะ ที่จะมีการแปรเปลี่ยนไปตามกาลสมัย

๙. มีศรัทธาแรงกล้าในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

๑๐. กล้าที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิ เสรีภาพ

๑๑. ภูมิใจที่เป็นคนไทย และในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะรับค่านิยมใหม่ๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับค่านิยมไทยจนเกินเหตุ

๑๒. มีความรักชาติ แต่ไม่หลงตน

กระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระแสที่เชี่ยวกราก ประเทศที่ตามไม่ทันจะตกหลังโลกาภิวัตน์ ดังนั้น คนไทยต้องตามกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่รวดเร็วให้ได้ โดยคนในสังคมจะต้องมีคุณสมบัติต่างๆ ข้างต้น ให้มีส่วนผสมผสานระหว่างความทันสมัยและจารีตประเพณี ระหว่างความเจริญทางวิทยาศาสตร์ วัตถุ และการพัฒนาทางปรัชญาและจิตใจ สิ่งเหล่านี้จะมีส่วนทำให้การสร้างคนไทยในอุดมคติเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมที่ขัดแย้งต่อการสร้างบุคลิกดังกล่าวก็อาจต้องมีการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยน การอบรมในครอบครัวถือเป็นความจำเป็นอันดับแรกในกระบวนการสร้างคน สร้างชาติแบบใหม่ เพื่อให้รู้เท่าทัน และมีการปรับตัว ต่อสู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของสังคมและประเทศชาติ

พลเอก กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ บรรยายพิเศษเรื่อง **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความมั่นคงของประเทศ** ว่า ประเทศไทยทุกวันนี้กำลังอยู่ในภาวะสงครามเศรษฐกิจซึ่งถือว่าเป็นภาวะวิกฤติ เพราะคนไทยยอมให้ชาวต่างชาติเข้ามาครอบงำ การแก้ไขปัญหาจึงต้องใช้ความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในทางลบ เช่น

- การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่จุดระเบิดในการก่อการร้าย เป็นภัยด้านความมั่นคง
- การใช้บัตรเครดิตเกินความจำเป็นทำให้เป็นหนี้ เป็นภัยด้านเศรษฐกิจ
- การใช้อินเทอร์เน็ตติดต่อกับผู้คนที่ไม่รู้จักทำให้เยาวชนบางคนถูกหลอกไปในทางที่ไม่ดีเป็นภัยด้านความมั่นคงของมนุษย์

โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจทั่วโลก เพราะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปอย่างแพร่หลาย จากเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดกระบวนการเศรษฐกิจไร้พรมแดน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุน การผลิตสินค้า การบริการ การแลกเปลี่ยนสินค้าข้ามแดน เกิดระบบทุนนิยมโลก ดังจะเห็นจากประเทศมหาอำนาจมักใช้เครื่องมือสารสนเทศกับประเทศเล็ก ๆ กลุ่มนายทุนข้ามชาติภายใต้แนวคิดการค้าเสรีรุกเข้ามาในประเทศเรา ทำให้เกิดลัทธิบริโภคนิยม เกิดหนี้สาธารณะ ค่าเงินบาทลอยตัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นถึงปัญหานี้และเตรียมการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไว้

ยุคปัจจุบันนี้จะใช้ความมั่งคั่งสร้างความมั่นคง โลกาภิวัตน์เป็นเรื่องของเศรษฐกิจโดยเฉพาะเครื่องมือคืออินเทอร์เน็ต ถ้าปล่อยไว้ ความมั่นคงของประเทศจะหมดไปด้วย ความมั่นคงที่แท้จริงคือการที่ประชาชนอยู่ดีกินดี สิ่งนี้จึงนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ว่า “ประเทศมั่นคง ประชาชนมั่งคั่ง” เรา รู้แต่ยังไม่ได้ทำให้เกิดผล ปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันซับซ้อนเพราะผลจากการที่โลกเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ อันนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้น เมื่อโลกไร้พรมแดน เราจึงต้องรักษาวัฒนธรรมและความเป็นไทยของเราไว้ให้ได้ สิ่งที่กันผลกระทบของโลกาภิวัตน์ได้คือความมีคุณธรรมประจำใจ รู้รักสามัคคี ซื่อสัตย์กตัญญู และยึดมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพอสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาความมั่นคง
๒. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
๓. ปัญหาเศรษฐกิจ
๔. ปัญหาการย้ายถิ่นของประชากร
๕. ปัญหาแรงงานต่างชาติ
๖. ปัญหาการแพร่กระจายของโรคเอดส์
๗. ปัญหาทรัพยากรน้ำ
๘. ปัญหายาเสพติด
๙. ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ
๑๐. ปัญหาข้อมูลข่าวสาร
๑๑. ปัญหาวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
๑๒. ปัญหาเอกราชชาตินิยม
๑๓. ปัญหาเอกราชเส้นเขตแดน
๑๔. ปัญหาแย่งชิงทรัพยากร
๑๕. ปัญหาการแพร่กระจายของอาวุธขนาดเล็ก
๑๖. ปัญหาการก่อการร้ายในชายแดนภาคใต้และในอีกหลายประเทศที่กำลังเป็นอยู่

ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นเป็นผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เรื่องความมั่นคงไม่ใช่เรื่องของทหารเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นเรื่องของคนไทยทั้งประเทศ เราจึงต้องร่วมมือกัน มีเครือข่ายร่วมกัน ทำความดี รู้รักสามัคคี ซื่อสัตย์กตัญญู และต้องมีหัวใจที่ปัดเป่าด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ จามรมาน บรรยายพิเศษเรื่อง **ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย** ว่า อินเทอร์เน็ตมีบทบาทต่อมนุษย์ในสังคมปัจจุบันอย่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง ทุกสิ่งที่มีมนุษย์กระทำ ล้วนมีอินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเสมอ โดยการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านสวัสดิภาวะและความบันเทิง

ความสำคัญของอินเทอร์เน็ต

- เป็นคลังความรู้ที่บรรจุเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ในระบบออนไลน์ผู้ใช้เพียงพิมพ์คำถามที่ต้องการทราบคำตอบ อินเทอร์เน็ตจะให้ข้อมูลอย่างไม่จำกัด ผู้ใช้สามารถตัดทอนหรือคัดลอกข้อมูลตามความพอใจ นอกจากความรู้แล้ว ยังเป็นคลังข้อมูลของความบันเทิงด้วย ผู้ใช้สามารถเข้าถึงระบบโดยไม่จำกัดด้วยเวลาและสถานที่ ซึ่งต่างจากในอดีตที่มนุษย์สืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดตามเวลาทำการ ณ สถานที่ตั้งนั้น ๆ อาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้และสร้างความบันเทิงให้แก่มนุษย์มากขึ้น
- รัฐบาลให้ความสำคัญต่ออินเทอร์เน็ตมาก จึงนำไปสู่นโยบายอีไทยแลนด์ ซึ่ง

ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น E-Society, E-Government, E-Education

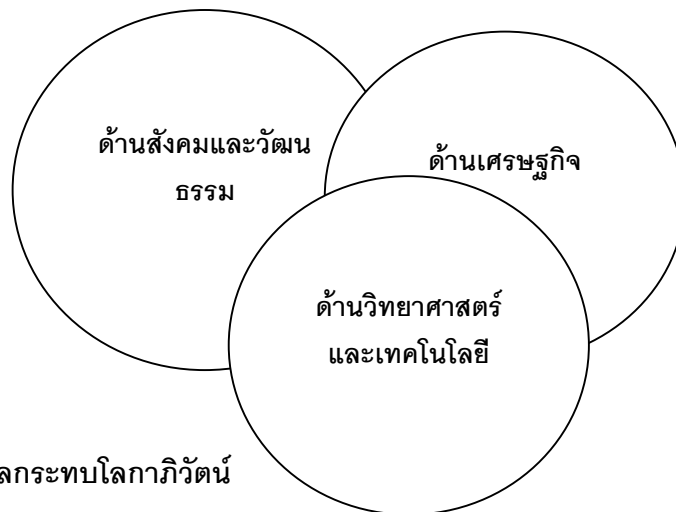
ภาคส่วนที่อินเทอร์เน็ตมักมีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนการดำเนินงาน

- ภาคส่วนอุตสาหกรรม เช่น การใช้ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ในงานด้านอุตสาหกรรม
- ภาคส่วนการค้า เช่น การค้าขายและสั่งซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต
- ภาคส่วนการศึกษา เช่น การจัดให้มี E-Learning หลักสูตรต่าง ๆ
- ภาคส่วนการท่องเที่ยว เช่น การจองตั๋วเครื่องบิน จองห้องพักโรงแรมทางอินเทอร์เน็ต
- ภาคส่วนสุขภาพอนามัย เช่น เว็บไซต์สุขภาพ ความสวยงาม กีฬา การออกกำลังกาย การแพทย์ การรักษาสุขภาพ
- ภาคส่วนรัฐบาล สภา และศาล เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตในการเลือกตั้ง
- ภาคส่วนสังคม เช่น การหางานทางอินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ตาม อินเทอร์เน็ตมิได้มีเพียงส่วนที่สนับสนุนภาคส่วนต่าง ๆ เท่านั้น ยังมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน เช่น การหลอกลวงจากเว็บไซต์ที่เปิดขายของทางอินเทอร์เน็ต การพนันทางอินเทอร์เน็ต การสนทนาเรื่องเพศทางอินเทอร์เน็ต ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนเหรียญที่มี ๒ ด้าน ผู้ใช้จึงต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีและเลือกสรรเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สรุปผลการแบ่งกลุ่มระดมความคิด

กลุ่มที่ ๑ โครงการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบของโลกาภิวัตน์

ที่มาของการวิจัย ผลกระทบโลกาภิวัตน์ด้านเทคโนโลยี

๑. การบริหารเงินทุน
๒. จิตสาธารณะ
๓. การวิจัยด้านการปลูกและปลูกจิตสำนึก ในความเป็นไทย และความเป็นชาวพุทธที่ดี

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การวิจัยด้านการปลูกจิตสำนึกของคนไทยให้ตระหนักถึงความเป็นไทย ได้แก่ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และแนวทางการเป็นชาวพุทธที่ดี หรือการประยุกต์ใช้พุทธศาสนาในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์

การวิจัยแนวทางการเพิ่มคุณภาพความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การศึกษา การพัฒนาแนวทางในการพัฒนาเพื่อความเสมอภาคในคุณภาพชีวิตของประเทศไทย

การศึกษาแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันและความสามารถในการพลิกวิกฤตเป็นโอกาส (ความรู้ ทักษะ การจัดการ มองทั้งด้านจุลภาคและมหภาค) จากผลของโลกาภิวัตน์ และโครงการพัฒนาสังคมไทย เพื่อเป็นสังคมแห่งนวัตกรรม

กลุ่มที่ ๒ เรื่องกลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบของโลกาภิวัตน์

ประเด็นที่ ๑ การปลูกฝังและปลูกจิตสำนึกผลกระทบของโลกาภิวัตน์

- หน่วยงานทุกหน่วยงานเข้าไปมีส่วนร่วมให้มีความสามารถในการแข่งขัน
- ใช้กลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดเพื่อให้นักเรียนแม่บ้านให้ตื่นตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์
- ควรให้ครูระดับประถม/มัธยม ได้เรียนรู้และรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่เด็ก
- จัดตั้งแกนนำที่สามารถโน้มนำได้
- ให้ชุมชนตระหนักถึงภัย/ผลกระทบที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน
- ดำเนินการให้มีการรณรงค์ด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร ความตื่นตัว
- สร้างภูมิคุ้มกัน นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
- จัดระเบียบทางสังคม
- พัฒนาระบบการศึกษา
- รัฐควรให้ความสำคัญเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนผ่านสื่อ
- สร้างกลไกที่เข้มแข็ง
- ให้เด็กรับรู้ข้อมูลข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์ให้หมดทุกเรื่อง
- ให้ทุกคนรู้ถึงผลดีของโลกาภิวัตน์
- มีการจัดระเบียบการศึกษา
- มีทุนทางสังคม
- มีทุนทางด้านชีวิต มีศีลธรรม นับถือศีล ๕
- มีทุนทางด้านการจัดองค์กรแบบใหม่
- มีทุนทางปัญญา ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- มีพลังทางการเมือง
- สร้างสำนักสาธารณะ

ประเด็นที่ ๒ กลยุทธ์ในชุมชนระดับ อบต.

- สร้างต้นแบบคนดี
- สร้างเครือข่าย จัดตั้งเครือข่ายคุณความดี
- การรวมกลุ่มรวมพลังจัดตั้งสหกรณ์

ประเด็นที่ ๓ กลยุทธ์ด้านความมั่นคง

- จัดระเบียบสังคม เช่น หนองศรีให้มีการบังคับใช้กฎหมาย ป้องกันถอดถอนรัฐธรรมนูญ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

- เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นจริงและปฏิบัติได้
- มีศูนย์การเรียนรู้ในหมู่บ้าน
- มีคู่มือบายด้านการศึกษา ให้คนเก่งเป็นครู
- มีวิทยุชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้กลไกการทำงานดำเนินไปได้ ให้ยึดหลักดังนี้

- บ บ้าน ครอบครัว ชุมชน
- ว วัด
- ร โรงเรียน

กลุ่มที่ ๓ กลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

วิสัยทัศน์และพันธกิจของกลุ่มที่ ๓

จะต้องมีแผนงานของราชบัณฑิตยสถานและเครือข่ายสหวิทยาการเพื่อสังคมไทยจะมีป่าอย่างน้อยร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งหมด มีน้ำสะอาดอย่างพอเพียงต่อชุมชนเกษตรกรรม อุตสาหกรรม มีอากาศสะอาด ปลอดภัย มีเทคโนโลยีที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยไม่ต้องเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก หรืออุตสาหกรรม อันเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง มีเทคโนโลยีทางสังคมที่ทำให้เกิดการบริหารทรัพยากรที่ดี มีความยุติธรรม ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข เมืองจะต้องเขียวและสะอาด คนไทยทุกคนต้องปรับวิถีชีวิตในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนราชการควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

นำข้อมูล/ความรู้/ความคิด ไปวิเคราะห์ /สังเคราะห์ทำแผนปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการมีส่วนร่วมของสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมโลก

ข้อเสนอแนะในอนาคต

- รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ
- คัดวิเคราะห์หาแนวทางที่ดีมาทดลอง
- นำผลที่ได้ไปสู่การปฏิบัติ

- ใช้อินเทอร์เน็ตเผยแพร่เชื่อมโยงเครือข่ายอย่างกว้างขวาง
- มีแรงจูงใจแก่บุคคล ชุมชน หรือองค์กรที่ปฏิบัติดี
- เสนอแผนงานยุทธศาสตร์การวิจัย เช่น ติดตามการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก ติดตามคุณภาพของสิ่งแวดล้อม วิจัยองค์ความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสังคมที่ขาดแคลนและที่จะใช้เป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสมดุลของระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

๑. ป่าและน้ำ

- ๑.๑ การให้การศึกษเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ
- ๑.๒ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
- ๑.๓ การปลูกต้นไม้อย่างน้อยคนละ ๑ ต้น
- ๑.๔ การปลูกต้นไม้พุ่มริมถนนเพื่อลดแรงกระแทก เวลาเกิดอุบัติเหตุ
- ๑.๕ การใช้เกษตรอินทรีย์
- ๑.๖ รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจน เป็นวาระป่าแห่งชาติและวาระน้ำแห่งชาติ
- ๑.๗ นโยบายการส่งเสริมให้ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันของรัฐบาล ทำให้ความหลากหลาย

ทางชีวภาพลดลง

- ๑.๘ ควรแบ่งแยกพื้นที่ป่า และพื้นที่ทางการเกษตรออกจากกันอย่างชัดเจน โดยออกพระราช

บัญญัติกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

- ๑.๙ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นแบบพอเพียง
- ๑.๑๐ ควรมีพระราชบัญญัติป่าชุมชน อย่าเอาคนออกจากป่า
- ๑.๑๑ ป่าอนุรักษ์ควรมีพื้นที่ประมาณร้อยละ ๔๐ของประเทศ
- ๑.๑๒ สร้างผู้นำชุมชนที่ดี ปราชญ์ชาวบ้าน
- ๑.๑๓ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งน้ำในประเทศ
- ๑.๑๔ เสนอจัดทำศูนย์วิจัยติดตามสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศวิทยา จังหวัดนครนายก

๒. ภาวะโลกร้อน

- ๒.๑ การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนให้สอดคล้องความต้องการของประชาชน เพื่อลดการใช้รถยนต์

ส่วนตัว

- ๒.๒ การจัดระบบผังเมืองที่ดี

- ๒.๓ ทรนรงค์ให้เพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง

๒.๔ ทรนรงค์วิถีชีวิต การใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวัง เช่น การใช้น้ำ ไฟฟ้า การทิ้งขยะ ให้เห็นในคุณโทษ ของการใช้ของสิ้นเปลือง โดยใช้สื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และใช้สื่อที่น่าสนใจ เพื่อปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ

- ๒.๕ การใช้พลังงานทดแทน

๒. ๓. มลพิษ

๓.๑ การบริหารจัดการขยะให้เป็นทรัพยากร reuse recycle ทำปุ๋ยอินทรีย์

๓.๒ ต้องมีมาตรการในการจัดขยะพิษอย่างเป็นระบบ

๓.๓ รัฐบาลควรออกกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรง

๓.๔ รักษาคุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำลำคลองต่างๆ

๓.๕ เกษตรกรรมทำให้ทรัพยากรชีวภาพ ดินและน้ำปนเปื้อนแก้ไขได้โดยเกษตรอินทรีย์ เกษตรชีววิถี

GAP หลีกเลี่ยง GMO สร้างองค์ความรู้ในการป้องกันโดยการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสังคม

๓.๖ การขนส่งทำให้อากาศปนเปื้อนแก้ไขได้โดยใช้ขนส่งมวลชน ขนส่งระบบไฟฟ้า ขนส่งทางน้ำ ใช้พลังงานสะอาด ใช้ยานยนต์ที่สะอาด

๓.๗ อุตสาหกรรมทำให้อากาศ น้ำ ดินปนเปื้อนได้ ใช้ green and clean

กลุ่มที่ ๔ การดำเนินงานเครือข่ายสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา

ความเป็นมา สถานการณ์ทั่วไป

ราชบัณฑิตยสถานเป็นหน่วยงานราชการอิสระ มีสำนักงานประจำที่กรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียว โดยมีราชบัณฑิตประมาณ ๘๐ คนต่อประชากรทั้งประเทศ ต่อมา จึงมีภาคีสมาชิกประมาณ ๗๐ คน จากจำนวนดังกล่าวเห็นว่าไม่เพียงพอต่อการร่วมพัฒนาประเทศและตอบสนองสังคมในเรื่องต่าง ๆ ราชบัณฑิตยสถานจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสหวิทยาการเพื่อการวิจัยพัฒนา เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณารวบรวมองค์ความรู้ในทุกสาขาเผยแพร่ต่อสาธารณชน และได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการสร้างเครือข่ายสมาชิก (บุคคล องค์กร ประชาชนชาวบ้าน) ในสาขาวิทยาการต่างๆ เป็นแนวทางที่ราชบัณฑิตยสถานจะได้รับความรู้รวบรวมไว้ หากมีเหตุการณ์หรือประเด็นใดๆ เกิดขึ้นในสังคม คณะกรรมการฯ จะได้นำความรู้ในคลังความรู้นี้เสนอต่อสาธารณชนได้ทันเวลา

ข้อพิจารณา

๑. เราจะสร้างเครือข่ายสมาชิกสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนาได้อย่างไร ทั้งตัวบุคคล องค์กร จนกระทั่งถึงระดับ อบต.

๒. เมื่อสร้างสมาชิกได้แล้วจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร

วิธีการ

๑. เราจะสร้างเครือข่ายสมาชิกสหวิทยาการได้อย่างไร ทั้งตัวบุคคล องค์กร จนกระทั่งถึงระดับ อบต.

- สมาชิกกลุ่ม ๔ ทุกคนที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ยินดีร่วมเป็นสมาชิกและรับเป็นประธานชั่วคราวระดับจังหวัด
- ประธานชั่วคราวระดับจังหวัดจะเผยแพร่แนวคิดและหาสมาชิกจากจังหวัดนั้น ๆ (บุคคล องค์กร ประชาชนชาวบ้าน) ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน สมุนไพร การสร้างผลผลิตทางการเกษตร

๒. เมื่อสร้างเครือข่ายสมาชิกได้แล้วจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร

- คณะกรรมการ จะเชิญประธานชั่วคราวระดับจังหวัดประชุม เพื่อให้เผยแพร่แนวคิด และถ่ายทอดแนวคิดให้ บุคคล องค์กร ประชาชนชาวบ้านในจังหวัดนั้น ๆ
- สร้างกฎระเบียบข้อบังคับ โดยราชบัณฑิตยสถานจัดทำคู่มือเพื่อรับรองฐานะของประธานชั่วคราวระดับจังหวัด บุคคล องค์กร ประชาชนชาวบ้าน รวมถึงจัดทำคู่มือประชาสัมพันธ์ให้ เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกัน
- จัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ที่เป็นลักษณะโครงการ โดยมีตัวชี้วัดที่วัด ได้ และเป็นไปได้
- ประสานกับคณะทำงานขับเคลื่อนกลุ่มภารกิจจังหวัดกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว
- สมาชิกในจังหวัดต่างๆ เสนอประเด็นที่ต้องการแก้ปัญหาในท้องถิ่นนั้นๆ มายังคณะกรรมการ หากประเด็นใดกรรมการ มีองค์ความรู้อยู่แล้วจากคลังข้อมูล จะให้ความ ช่วยเหลือจังหวัดนั้นๆ โดยทันที นับเป็นการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ระหว่างจังหวัดต่างๆ ด้วย

นางแสงจันทร์ แสนสุภา นักวรรณศิลป์ ๘ว

ดร.ชลธิชา สูดมฺข นักวรรณศิลป์ ๗ว

นายสำรวย นักการเขียน นักวรรณศิลป์ ๗ว

นางทิพาภรณ์ ธารีเกษ นักวรรณศิลป์ ๗ว

นางสาวอารี พลดี นักวรรณศิลป์ ๗ว

นางสาวสมทรง ศกุนตนาค นักวรรณศิลป์ ๖ว

นางสาวปิยรัตน์ อินทร์อ่อน นักวรรณศิลป์ ๖ว

นางสาวปาริชาติ กิตตินันท์ นักวรรณศิลป์ ๕

นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก นักวรรณศิลป์ ๕

นางสาวอิสริยา เลหาตีรานนท์ นักวรรณศิลป์ ๕

นางพรทิพย์ เดชทิพย์ประภาพร นักวรรณศิลป์ ๕

นางสาววรรณทนา ปิติเขตร นักวรรณศิลป์ ๓

ผู้สรุป